

on the analysis of financial indicators of the enterprise, this means that economic security covers all aspects of the enterprise. The results of the analysis determined that the basic problem of the enterprises is the outdated equipment, therefore the author suggests to make investments in its updating. The security of economic activity of «Zaporizhia confectionary» is low. The company should pay attention to this and develop a plan to increase this indicator. The article suggests ways to improve the economic security of this enterprise, such as: hardware upgrades, reduction of lending providers, decrease in accounts payable. The implementation of measures to improve economic security will not only increase stability, but also increase the total profitability of its activities. After comparison of the results of the analysis for the two companies can claim that the security of economic activity of Public Stock Company «Kiev confectionery factory «Roshen»» is higher than Public Stock Company «Zaporizhia confectionary». The conclusion is that «Zaporizhia confectionary» has threatening the level of economic security and the company's management should soon develop a strategy to achieve a sufficient level of economic security. All Ukrainian enterprises of food industry needs to assess economic security and to identify the causes that decrease the its level.

Key words: *economy security, safety of economic activities, food industry, financial stability, competitiveness, development of enterprises.*

УДК 338.45

В.В. Храпкіна, Т.В. Кожемякіна

СТРАТЕГІЇ РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВ МАШИНОБУДУВАННЯ – СВІТОВИЙ ДОСВІД ТА УКРАЇНСЬКІ РЕАЛІЇ

У статті проведено аналіз сучасного стану машинобудування України. Визначено існуючі проблеми розвитку галузі. Порівняні показники динаміки і структури виробництва на машинобудівних підприємствах України. Здійснено аналіз продуктивності праці на підприємствах України та країн-провідних гравців на світовому ринку машинобудування. Визначено стратегічні переваги кластерного розвитку галузі як основного двигуна зростання економіки України. Сформульовано основні стратегії розвитку, які можуть бути використані малими та середніми підприємствами машинобудування.

Ключові слова: *машинобудування, стратегія, розвиток, експорт, реструктуризація.*

Актуальність проблематики та постановка завдань. *Наявність чи відсутність у підприємства глобальної стратегії розвитку, як показує досвід, визначає, чи є у нього майбутнє, чи буде у подальшому спостерігатись зростаючий розвиток, чи підприємство з активної, діючої бізнес-одиниці перетвориться на купу спрацьованих основних засобів, придатних, хіба що, для здачі на металобрухт.*

Якщо спиратись на визначення, що дає А. Чандлер, який вважає, що стратегія – «це визначення основних довгострокових цілей і завдань підприємства та затвердження курсу дій і розподілу ресурсів, необхідних для досягнення цих цілей» [8], то стає зрозумілим, чому українське машинобудування знаходиться, переважно, у такому занепаді. Протягом років незалежності, успішно реалізованими були лише ті стратегії, що були націлені на розорення та банкрутство підприємств, для їх подальшої неправомірної приватизації.

Машинобудування є саме тією галуззю економіки, де виробляються так звані товари групи А – засоби виробництва, тоді як більшість інших галузей зайняте виготовлення товарів кінцевого споживання. Це робить стан машинобудування визначальним чинником розвитку виробництва в середині будь-якої країни. І саме тому уряди усіх країн опікуються розвитком підприємств машинобудування.

Оскільки на світовому ринку можна придбати лише вторинні технології та основні фонди для їх практичної реалізації, то країна, що не вкладає коштів у власні фундаментальні та науково-дослідні і досвідно-конструкторські розробки приречена «пасти задніх» на будь-якому ринку.

Як фундаментальні дослідження, так і НДДКР є надзвичайно затратними, тому лише обмежене коло економічних лідерів світової спільноти може дозволити собі повномасштабні дослідження в цій сфері. Перелік таких країн, що складають основу світового машинобудування і випускають повну номенклатуру виробів галузі усім відомий. Це Сполучені Штати Америки, Японія; економічні двигуни Європейського Союзу – Німеччина, Франція, Велика Британія та Італія, Канада, Китай, Російська Федерація і, незважаючи на усі складнощі останніх років, – Україна. [7]

Аналіз світового досвіду застосування й успішного втілення стратегій розвитку машинобудівних підприємств є, таким чином, вельми актуальним з точки зору пошуку шляхів реалізації подібних позитивних зрушень у вітчизняному машинобудівельному комплексі, а також надання потужного поштовху для поступального розвитку для економіки України в цілому.

Разом з тим, швидка трансформація економічних відносин в Україні та світі в останні роки суттєво змінює ситуацію, в якій змушені функціонувати машинобудівні підприємства. Для України, зокрема, ця трансформація великою мірою полягає в необхідності пошуку нових ринків збуту в умовах, коли подальша співпраця із Російською Федерацією, що багато років була вагомим цільовим ринком для продукції вітчизняного виробництва, знаходиться під великим питанням. Це знову надзвичайно актуалізує питання вибору стратегії розвитку в умовах переорієнтації виробників з технологічно-прийняттого, проте недружнього ринку Російської Федерації на ринки інших країн світу.

Аналіз публікацій. Машинобудування, як провідна галузь економіки будь-якої країни привертає завжди багато уваги з боку наукової спільноти. Так, питаннями розвитку машинобудівної галузі в Україні останнім часом займалися такі вітчизняні вчені як Ю. Барташевська, Б. Данилишин, В. Дікань, Л. Довгань, Л. Іовчева, М. Кизим, В. Козик, М. Колісник, О. Кузьмін, В. Лобач, В. Максюк, Д. Малащук, О. Мних, П. Орлов, П. Перерва, Н. Тарасова, Т. Чумакова, О. Шапуров, І. Швець, А. Яковлев та ін.

Розвиток підприємств в сучасних умовах невідривно пов'язаний із визначенням вдалої стратегії розвитку. Тож розв'язання проблеми вибору стратегії розвитку промислових підприємств представлено у багатьох наукових працях вітчизняних та зарубіжних науковців, зокрема, В. Василенко, О. Виханського, А. Гапоненко, О. Кузьміна, А. Міщенко, В. Немцова, В. Оберемчука, Г. Осовської, А. Дж. Стрикленда, А. Томпсона, З. Шершньової та ін. Конкурентоспроможність підприємств на закордонних ринках досліджували О. Кузьміна, О. Мельник, О. Романенко та ін.

Незважаючи на значну увагу та велику кількість публікацій, досі не вирішеним залишається питання визначення стратегічних пріоритетів розвитку галузі в цілому як важливої складової економіки України (макрорівень), так і формування стратегій розвитку окремих машинобудівних підприємств (макрорівень).

Мета статті. Метою статті є дослідження сучасного стану машинобудування України, порівняння показників його функціонування з відповідними показниками, що

демонструє галузь в країнах-лідерах світового машинобудування й формування висновків, щодо перспективних стратегічних напрямків розвитку українського машинобудування з врахуванням світового досвіду.

Основна частина. Машинобудування було і залишається потужною частиною українського промислового виробництва. До структурних зрушень, викликаних кризою останніх років, пов'язаною із стратегічною переорієнтацією економіки України з ринку РФ на ринки країн ЄС, машинобудівний комплекс країни налічував 11267 підприємств, з них 146 – великих, з оборотом понад п'ятсот мільйонів грн. на рік, 1834 компанії середнього розміру активів й виручки та 9287 малих підприємств. [1, 7, 8] Частка підприємств машинобудування у загальній кількості підприємств обробної промисловості сягає 30 і більше відсотків.

Загальний обсяг виробництва підприємств галузі у 2012 році склав 140,5 млрд. грн. (або 17,6 млрд. дол. США). З них валова додана вартість, створена підприємствами галузі у 2012 році склала 44,6 млрд. грн. (або 5,5 млрд. дол. США). Це становило 3,5% від загальної ВДВ, створеної в Україні у 2012 році і 25% відповідного показника, що продемонструвала переробна промисловість. До сорока відсотків продукції галузі реалізується на внутрішньому ринку України. В секторі було зайнято 585 тисяч осіб, що складало 5,5% від загальної кількості робочої сили країни. [6]

В середині галузі розвинуті шість підгалузей машинобудування. А саме:

1. Залізничне машинобудування;
2. Виробництво літаків, космічних апаратів та суден;
3. Автомобілебудівна промисловість;
4. Виробництво машин і устаткування;
5. Виробництво електричного устаткування;
6. Виробництво електронної та оптичної продукції.

Обсяги виробництва по підгалузях (ранжовані за обсягом випуску) та частки кожної підгалузі у загальному обсязі випуску продукції машинобудування за підсумками 2012 року наведені на рис. 1 та рис. 2.

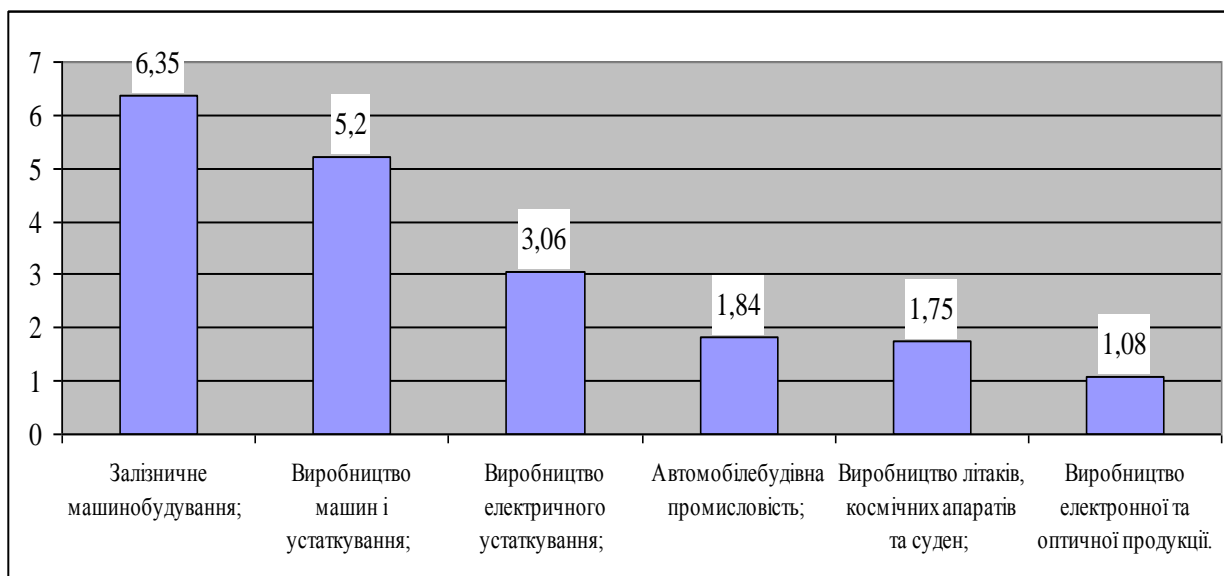

Рис. 1. Обсяги виробництва по підгалузях машинобудування у 2012 році, млрд. дол. США.

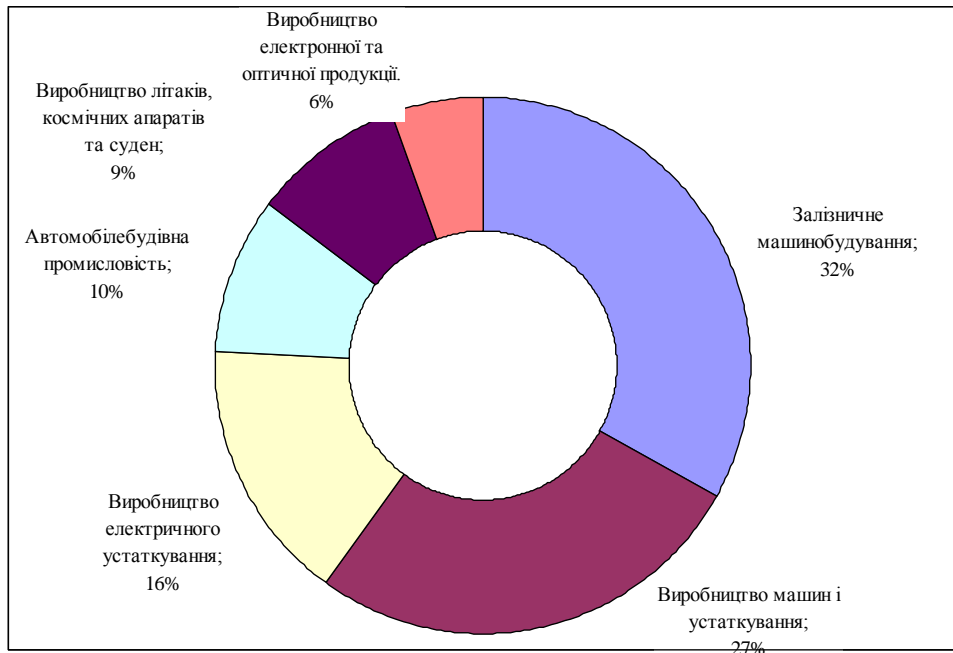

Рис. 2. Структура випуску продукції підгалуззями сектору машинобудування в Україні, млрд. дол. США, 2012 р.

Протягом 2014-2016 років спостерігались докорінні зміни в машинобудуванні, пов'язані, у першу чергу із переорієнтацією виробництва з ринку РФ на інші міжнародні ринки. Це помітно відбилося на загальних обсягах виробництва і реалізації продукції. Якщо порівнювати із тенденціями, що спостерігались в ці часи в цілому по промисловості, то помітно значне відставання машинобудування по всіх результуючих показниках. Якщо промисловість в цілому і переробна промисловість, зокрема, демонстрували протягом 2010-2016 років поступове зростання, то машинобудування після 2012 року демонструвало спад, або майже непомітний приріст (рис. 3, табл. 1 і 2).

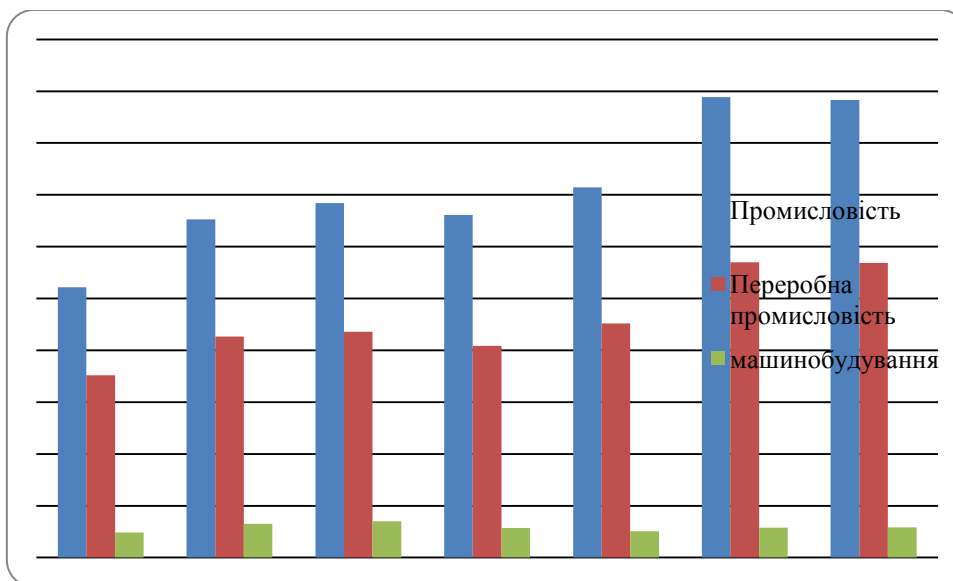

Рис. 3. Динаміка обсягів виробництва промислової продукції по промисловості в цілому, галузях обробної промисловості та машинобудуванню, млн. грн.

Таблиця 1

Обсяги реалізації промислової продукції, млн. грн.

Сфери і галузі економіки	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Промисловість	1043110,8	1305308,0	1367925,5	1322408,4	1428839,1	1776603,7	1765582,8
Переробна промисловість	703340,0	852537,4	871146,6	817734,3	903735,3	1139213,2	1137055,4
Машинобудування	97056,9	130847,9	140539,3	113926,6	101924,7	115261,7	116333,5

Складено автором за даними Державної служби статистики України [3]

Таблиця 2

Темпи приросту обсягів виробництва, %

Сфери і галузі економіки	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Промисловість	25,14	4,80	-3,33	8,05	24,34	-0,62
Переробна промисловість	21,21	2,18	-6,13	10,52	26,06	-0,19
Машинобудування	34,82	7,41	-18,94	-10,53	13,09	0,93

Складено автором за даними Державної служби статистики України [3]

У зв'язку із скорочення обсягів випуску продукції, спостерігається скорочення частки машинобудування у промисловості країни (табл. 3).

Таблиця 3

Частка підприємств переробної промисловості та машинобудування у загальному обсязі промислового виробництва, %

Сфери і галузі економіки	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Промисловість	100	100	100	100	100	100	100
Переробна промисловість	67,4	65,3	63,7	61,8	63,3	64,1	64,4
Машинобудування	9,3	10,1	10,3	8,6	7,1	6,5	6,6

Складено автором за даними Державної служби статистики України [3]

За підсумками 2014 року галузь посіла третє місце по обсягах реалізації продукції на експорт і забезпечила надходження 7,1 млрд. доларів США валютної виручки. З них 3 млрд. дол. виручки – це реалізація ядерних реакторів, котлів та машин і 2,7 млрд. дол. – електричні машини і обладнання. Це 5 і 6 місце в топ-10 експортних товарів України у 2014 році. Інша продукція машинобудування реалізовувалась у набагато менших обсягах. І, нажалі, за підсумками 2014 року машинобудівна галузь очолила список аутсайдерів – галузей, що продемонстрували найбільше падіння обсягів експорту продукції. Показник падіння обсягів реалізації склав -2,967 млн. дол. США. Проте, розрахунки доводять, що у відносних величинах воно було не таким вже і вражаючим – 0,04%.

Таблиця 4

Обчислення продуктивності праці машинобудування України та провідних країн світу – лідерів у галузі машинобудування

Показник	Україна (дані 2012 року)	Німеччина (дані 2010 року)	США	Японія	Китай
Обсяг виробництва продукції, млрд. дол. США	17,6	171,349	222	152	480
Кількість зайнятих на виробництві в галузі, тис. осіб	585	939	1130	658	6113
Продуктивність праці, тис. дол. США на особу	30,1	182,5	196,46	231,00	78,52

Обчислено автором за даними джерел [2, 3, 7, 10]

Ключовою проблемою машинобудування, як і усіх інших галузей виробництва в Україні, є низька продуктивність праці та великі проблеми із забезпеченням якості продукції. Для розуміння глибини існуючої прірви наведемо дані розрахунків (табл. 4).

Отже, продуктивність виробництва в Україні практично у сім разів відстає від показників Японії та США, в шість – від Німеччини, та більше ніж у два рази – від Китаю.

Складніше у числовому вимірі порівняти якість продукції. Але без розрахунків відомо, що товари з США, Японії та Німеччини, користуються набагато більшою довірою у споживачів ніж українські, які, нажаль, поступаються сьогодні надійністю та технологічністю, навіть, китайським.

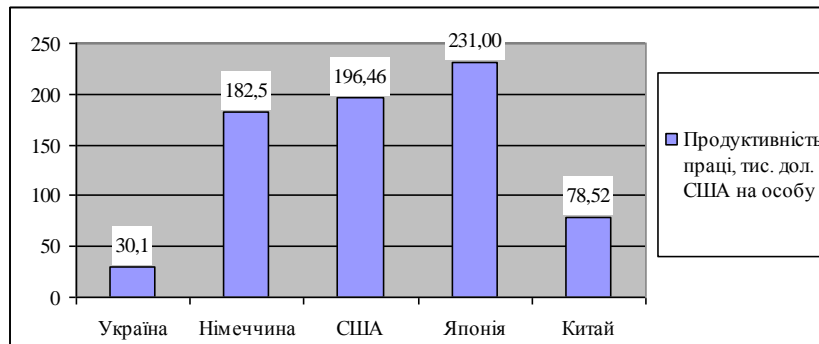

Рис. 4. Порівняння рівнів продуктивності праці на машинобудівних підприємства основних світових виробників

Лише невелика частина продукції машинобудування належить до товарів групи Б, тобто використовується безпосередньо для споживання. Більшість продукції, що випускають підприємства галузі, відноситься до товарів групи А (товари виробничого призначення, чи засоби виробництва) і реалізується на ринку B2B. Особливість галузі полягає, таким чином, у тому, що конкурентні переваги, що набуває машинобудування, трансформуються далі у відповідні конкурентні переваги тих галузей, що купують ці конкурентоздатні засоби виробництва (рис. 5).

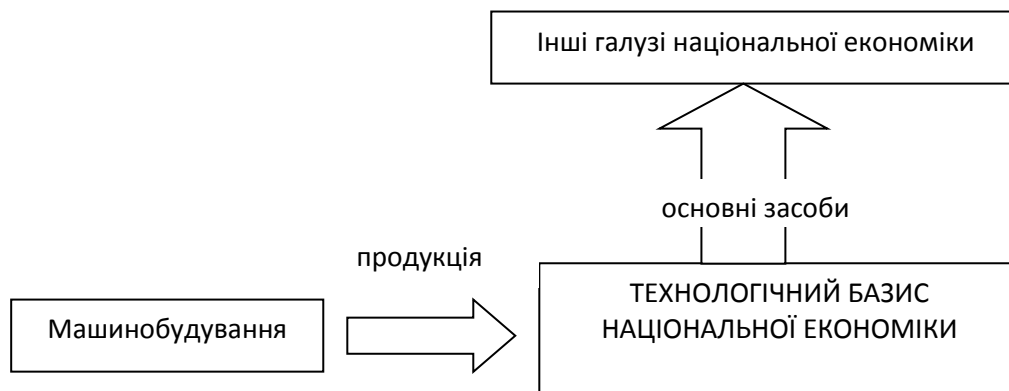

Рис. 5. Машинобудування як основа розвитку конкурентоспроможної економіки країни

З цієї точки зору українське машинобудування є надзвичайно перспективним, адже у нас розвинуті усі його підгалузі, що можуть стати основою для створення конкурентоспроможних кластерів (рис. 6). Державні і приватні інвестиції у даний сектор можуть і повинні стати потужним двигуном для розвитку економіки України. Крім того, такий розвиток галузі дозволить їй відчувати меншу залежність від кон'юнктури зовнішніх ринків, де більш потужні гравці на сьогодні займають

лідуючі позиції і поступатись ними не мають жодного бажання. Проте, переорієнтація машинобудівного комплексу України з ринку РФ на ринки інших країн світу, вже давно стала об'єктивною реальністю, що виникла не з вини українських виробників.

Рис. 6. Структура машинобудування України як основа для розвитку конкурентоспроможних кластерів промислового, сільськогосподарського виробництва та невиробничої сфери

Отже, ми вважаємо, що будь-яка стратегія розвитку великого машинобудівного підприємства має бути спрямована на створення конкурентного ядра у вітчизняній промисловості і формування на цій основі кластера – територіального чи галузевого об'єднання підприємницьких структур. Саме такі кластери мають стати центрами зростання української економіки.

Для малих підприємств в галузі машинобудування також є безліч яскравих стратегічних можливостей. Досвід країн Європи і, зокрема, світового лідера в експорті продукції машинобудування – Німеччини, доводить, що більшість підприємств, представлених на ринку, є малими підприємствами, де працює здебільшого 7-10 осіб. Висока техніко-технологічна оснащеність та вдалий вибір стратегічних напрямків для розвитку дозволяє таким підприємствам бути вельми успішними і демонструвати високі показники продуктивності та прибутковості.

Теорія доводить, що малі підприємства на ринку маю обирати між стратегіями, що пов'язують досягнення успіху на ринку із певним кооперуванням діяльності із крупними підприємствами галузі [1]. Тому малі та середні машинобудівні підприємства можуть бути успішними із такими стратегіями як:

- стратегія копіювання, що передбачає випуск продукції, подібної до тієї, що пропонують великі підприємства-лідери ринку, але більш пристосованої до вимог конкретного ринку і за рахунок цього – більш привабливої для споживача;

- стратегія оптимального розміру, застосовується підприємствами, що сформували свою спеціалізацію у виробництві таких видів продукції, які не дають великим виробникам можливості заробити на ефекті масштабу, є малоприбутковими для великих виробників і тому, нецікавими для них;

- стратегія участі у продукті великої компанії, передбачає, що мале підприємство виконує окремі дрібні виробничі операції, які виведені із виробничого циклу великої компанії в межах політики виробничої дезінтеграції. Часто реалізується у формі виробничого аутсорсингу. Відома корпорація Тойта активно застосовує виробничий аутсорсинг по допоміжних і, навіть, основних виробничих операціях у своїй взаємодії з великою кількістю дрібних виробників у галузі машинобудування;

- стратегія використання переваг крупної компанії, передбачає використання малими підприємствами переваг, що сформовані великими, потужними і відомими ринку великими компаніями. Найкращим прикладом реалізації такої стратегії є франчайзинг, який менш розвинутий у галузі машинобудування, але має усі можливості для розширення свого застосування у майбутньому.

Малі і середні підприємства галузі, таким чином, вирішують проблеми машинобудування пов'язані із низькою ефективністю деяких складових виробничого процесу для промислових «велетнів», забезпечать для споживачів можливість вибору більш диференційованої продукції, там, де це можливо і доцільно, розповсюдять вдалий досвід й технології виробництва та управління великих компаній малими коштами і зусиллями. Це підвищить ефективність функціонування галузі загалом і тому – її конкурентоздатність на світовому ринку.

Але ж все це потребує певної перебудови в усіх ланках й суб'єктах виробництва, реструктуризації виробничих, управлінських, фінансових процесів. І задля успішного вирішення цих складних завдань надзвичайно важливо враховувати тривалий досвід кращих світових виробників.

Висновки. Таким чином, дослідження доводять, що машинобудування є провідною галуззю економіки будь-якої економічно розвинутої країни. На його основі може бути вибудовано конкурентоспроможну національну економіку, адже саме галузі машинобудування створюють товари виробничого призначення, що використовуються підприємствами інших галузей у якості основних засобів. Галузь машинобудування як основа кластеру – ефективне рішення для поштовху до стрімкого розвитку української економіки. Такий розвиток галузі дозволить їй відчувати меншу залежність від кон'юнктури зовнішніх ринків, де більш потужні гравці на сьогодні займають лідируючі позиції і поступатись ними не мають жодного бажання. А також дозволить здійснити переорієнтацію машинобудівного комплексу України з не дружнього ринку РФ на ринки інших країн світу.

Нажаль, в останні роки вітчизняне машинобудування не демонструє позитивної динаміки розвитку. Ключовими проблемами галузі є низький рівень продуктивності праці, а також низька якість продукції. На їх вирішення має бути спрямована увага менеджменту українських машинобудівних підприємств у першу чергу. І подолати ці проблеми можна лише шляхом докорінної реструктуризації. Також керівництво підприємств має опанувати нові методи стратегічного управління й вдало застосовувати, розробляючи власні стратегії зростання на великих промислових виробництвах й обираючи між стандартними стратегіями, якщо це середні чи малі підприємства, що не мають можливостей для розробки власної стратегії.

Список використаної літератури

1. Ансофф І. Стратегічне управління: навч. посібник / І. Ансофф. – М.: Економіка, 2006.– 358 с.; Ansoff I. Stratehichne upravlinnia: navch. posibnyk / I. Ansoff. – М.: Економіка, 2006.– 358 s.
2. Барташевська Ю.М. Розвиток машинобудування України: стан, проблеми, перспективи/Ю.М.Барташевська// Європейський вектор економічного розвитку. – 2010.- №1 (8).- С.19-25.; Bartashevskaya Yu.M. Rozvytok mashynobuduvannia Ukrainy: stan, problemy, perspektyvy/Iu.M.Bartashevskaya// Yevropeyskyi vektor ekonomichnoho rozvytku. – 2010.- №1 (8).- S.19-25.
3. Машиностроение Германии 2010. Обзор. [Електронний ресурс]. – Режим доступу – http://www.ukrexport.gov.ua/i/imgsupload/1-maschinenbau_de_2010.pdf; Mashynostroenye Nermanyy 2010. Obzor. [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu – http://www.ukrexport.gov.ua/i/imgsupload/1-maschinenbau_de_2010.pdf
4. Офіційний сайт Державної служби статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.ukrstat.gov.ua; Ofitsiyniy sait Derzhavnoi sluzhby statystyky Ukrainy [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu : www.ukrstat.gov.ua
5. Рейтинги найбільших компаній / Forbes Україна, 2017. [Електронний ресурс]. – Режим доступу – <http://forbes.net.ua/ua/ratings/3>; Reitynhy naibilshykh kompanii / Forbes Ukraina, 2017. [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu – <http://forbes.net.ua/ua/ratings/3>
6. Савченко С.М. Конкуренентоспроможність українського машинобудівного комплексу на зовнішніх та внутрішніх ринках / Проблеми підвищення ефективності інфраструктури. Збірник наукових праць НАУ, № 29 (2011). Електронна версія. Режим доступу: <http://jrn1.nau.edu.ua/index.php/PPEI/article/view/288/277>; Savchenko S.M. Konkurentospromozhnist ukrainskoho mashynobudivnoho kompleksu na zovnishnikh ta vnutrishnikh rynkakh / Problemy pidvyshchennia efektyvnosti infrastruktury. Zbirnyk naukovykh prats NAU, № 29 (2011). Elektronna versiiia. Rezhym dostupu: <http://jrn1.nau.edu.ua/index.php/PPEI/article/view/288/277>
7. Саха Д., Джуччі Р., Науменко Д., Ковальчук А. Сектор машинобудування в Україні: стратегічні альтернативи і короткострокові заходи з огляду на припинення торгівлі з Росією / Інститут економічних досліджень та політичних консультацій. Німецька консультативна група, серпень 2014. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.ier.com.ua/files/publications/Policy_papers/German_advisory_group/PP_02_2014_ukr.pdf; Sakha D., Dzhuchchi R., Naumenko D., Kovalchuk A. Sektor mashynobuduvannia v Ukraini: stratehichni alternatyvy i korotkostrokovyi zakhody z ohliadu na pryupynennia torhivli z Rosiieiu / Instytut ekonomichnykh doslidzhen ta politychnykh konsultatsii. Nimetska konsultatyvna hrupa, serpen 2014. [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu: http://www.ier.com.ua/files/publications/Policy_papers/German_advisory_group/PP_02_2014_ukr.pdf
8. Ткачова Н.П. Машинобудування України: сучасний стан та перспективи розвитку конкурентних переваг / Н.П. Ткачова // Вісник національного технічного університету «Харківський політехнічний інститут». – Сер. Технічний прогрес і ефективність виробництва. – 2011. – № 25. – С. 138-150; Tkachova N.P. Mashynobuduvannia Ukrainy: suchasnyi stan ta perspektyvy rozvytku konkurentnykh perevah / N.P. Tkachova // Visnyk natsionalnoho tekhnichnoho universytetu «Kharkivskyi politekhnichniy instytut». – Ser. Tekhnichniy prohres i efektyvnist vyrobnytstva. – 2011. – № 25. – S. 138-150
9. Chandler A.D. Jr. Scale and Scope: The Dynamics of Industrial Capitalism / Cambridge, MA: Harvard University Press, 1990

10. Crafting and executing strategy : the quest for competitive advantage : concepts and cases / Arthur A. Thompson, Jr., Margaret A. Peteraf, John E. Gamble, A.J. Strickland III. – Twentieth edition. New York McGraw-Hill. – 2016. – 366 p.

11. United Nations Conference on Trade and Development/ [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://unctadstat.unctad.org>

Стаття надійшла до редакції 18.04.2017.

V. Khrapkina, T. Kozhemiakina

DEVELOPMENT STRATEGIES CARRIED OUT BY THE MACHINE-BUILDING ENTERPRISES: WORLD EXPERIENCE AND UKRAINIAN REALITIES

The current state of EI in Ukraine is analysed in the article. The existing problems of the industry are highlighted. The dynamics and structure of production of the machine-building enterprises of Ukraine are compared. Labour productivity of the Ukrainian enterprises and of the EU key players in the world market of EI are analysed. The strategic benefits of cluster development of the sector as the main engine of economic growth in Ukraine are determined. The basic development strategies that can be used by small and medium machine-building enterprises are formulated.

During 2014-2016 the radical changes in EI connected primarily with reorientation of production from the market of the Russian Federation to other international markets were observed. This significantly affected the total production and sales.

The key problem of EI, like all other industries in Ukraine, is low labour productivity and large problems with product quality.

Therefore the peculiarity of the industry is that the competitive advantages of EI acquires then are transformed into the appropriate competitive advantages of the industries which buy these competitive means of production. From this perspective Ukrainian EI is very promising, because we have developed all of its subsectors that may become the basis to create competitive clusters

Therefore, it is believed that any development strategy of machine-building enterprises should be aimed at creating a competitive core in the domestic industry and formatting with the reference on the basis of the cluster - regional or sectorial association of businesses. Such clusters have become centres of growth in Ukrainian economy. For small businesses in EI there are many interesting strategic opportunities. The experience of the European countries and, in particular, of the world leader in exports of engineering products - Germany, proves that most companies in the market are small businesses.

Thus, the studies proves that EI is the leading sector of the economy of any developed country. On this basis, competitive national economy can be built, because the sectors of EI creates the capital goods used by companies in other industries as means of production.

EI as a basis of the cluster is an effective solution for the rapid development of Ukrainian economy. Such development of the industry will allow to become less dependent on external markets, where more powerful players occupy leading positions and do not have any desire to take back seats. Also it will allow to reorientate EI complex of Ukraine from not friendly market of the Russian Federation to the markets of other countries of the world.

Unfortunately, during recent years, domestic EI has not shown any positive dynamics in its development. The key challenges of the industry are: low labour productivity and poor quality of the products.

First of all the attention of management of Ukrainian EI companies should be directed to manage these challenges. And these problems can be overcome only through radical restructuring. Also, the management of the companies have to learn new methods of strategic

management and successfully apply them developing own growth strategies for major industrial productions and choosing between standard strategies when it comes to small or medium businesses that do not have opportunities to develop their own strategies.

Key words: *EI, strategy, development, exports, restructuring.*

УДК 336.012.23

П. О. Скок

ОСНОВНІ МЕХАНІЗМИ Й ІНСТРУМЕНТИ ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНОЇ ПОЛІТИКИ ДЕРЖАВИ

У статті розглянуто сутнісні характеристики та особливості використання основних інструментів фінансово-економічної політики держави у сфері підтримки підприємницької діяльності. Проаналізовано різновиди субсидій, які можуть надаватись державою суб'єктам господарювання за класифікацією Світової організації торгівлі. Визначено принципову різницю і механізми надання адресних і неадресних субсидій. Досліджено вплив субсидій на конкурентне середовище і умови зовнішньої торгівлі. Окреслено особливості світового досвіду у використанні практик державного субсидування підприємств на сучасному етапі.

Ключові слова: *фінансовий трансфер, субсидія, податкові стимули, державна підтримка, конкуренція, фінансово-економічна політика.*

Постановка проблеми. Державна фінансова політика має досліджуватись як вагома складова системи економічного регулювання, підвищення дієвості бюджетної та монетарної політики сприятиме посиленню результативності структурних змін економіки. В умовах трансформаційних перетворень посилюється необхідність стимулювання ділової та інвестиційної активності, вдосконалення механізму фінансового регулювання соціально-економічного розвитку країни. Державна підтримка підприємницької діяльності може здійснюватися з використанням широкого кола доступних для держави фінансових інструментів. Ключовою особливістю інструментів фінансово-економічної політики підтримки підприємств державою є те, що їх застосування потребує безпосереднього виділення коштів з бюджету.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженню сутнісних характеристик та особливостей використання інструментів фінансово-економічної політики держави на сучасному етапі присвячено наукові праці низки вчених-економістів, таких як У.В. Ковалишин [1], О.В. Процько [2], Е.І. Гатаулліна [3], Г.М. Степанова [4], В.М. Шелудько [5] та ін. Доробок зазначених вчених містить ґрунтовні розвідки з питань використання фінансових інструментів в умовах розгортання кризових ситуацій в економіці, оцінку практики їх використання в Україні, а також взаємозв'язку між фінансовою політикою та економічним зростанням. Втім, особливостям використання інструментів фінансової політики в контексті розвитку міжнародних економічних відносин залишається присвячено недостатньо уваги, що визначає необхідність подальших досліджень.

Виклад основного матеріалу. Поняття субсидії визначається як всі форми втручання держави в економічну діяльність, внаслідок яких змінюються ціни на товари або на фактори виробництва (а також умови конкуренції) на користь окремих підприємств або сфер економічної діяльності [6, с. 188-189].